

BİREYSEL KEMAN ÇALIŞMALARINDA UYGULANABİLECEK ÇALIŞMA YÖNTEMLERİNİN İNCELENMESİ

Ahmet Hamdi ZAFER¹

ÖZET

Keman hem teknik, hem de müzikal açıdan çalınması güç bir çalgıdır. Kemancıların müzikal ve teknik gelişimi açısından; bireysel çalışmalarda uygulanacak yöntemlerin doğru bir şekilde planlaması, çalışmalara yönelik alıştırmaya ve etütlerin seçimi, verimli bir çalışmanın sağlanabilmesi, kemancıların kendilerini geliştirebilmeleri bakımından önemli bir yere sahiptir. Bu açıdan keman çalışmalarında uygulanacak yöntem ve tekniklerin bilinçli bir şekilde seçilmesi gerekir.

Anahtar Kelimeler: “Keman”, “Etüt”, “Çalışma”

ANALYSIS OF STUDY METHODS THAT COULD BE APPLIED FOR INDIVIDUAL VIOLIN STUDIES

ABSTRACT

The violin is an instrument but it is very difficult to play it both from the point of technique and music. For the violinists true planning of the methods practised in the individual exercises and true choosing of the etudes and works have a very important place to improve the violin learners. So; briefly violinists have to choose the techniques and methods that they practise in their studys very effectively and carefully.

Key words: “Violin”, “Etude”, “Practice”

¹Trakya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, ahmethamdizafer@hotmail.com

GİRİŞ

Keman çalışmalarında verimliliğin sağlanabilmesi, kemancıların gelişebilmesindeki temel faktörler arasında yer almaktadır. Bu açıdan bireysel çalışmalarda kullanılacak yöntemlerin belirlenmesi ve doğru bir şekilde uygulanması önem taşımaktadır.

Gerçek anlamda keman çalabilmek, vücudun zorlanmadan, yorulmadan doğal fonksiyonlar sonucu gerekli süreyi elde etmesiyle gerçekleşir.²

Okul ortamında yapılan çalışmalar eğitmen gözetiminde olmaktadır. Ancak bireysel çalışmalar müzisyenin dikkat, yetenek ve pratiğe verdiği önem sayesinde uygun bir seviyeye gelmektedir. Kendini vererek yapılan bir çalışmada kullanılan metotların çeşitliliği ve çalışmaların belirli bir programa oturtulması, kemancılar için kısa sürede kendini geliştirebilmeleri bakımından verimli çalışmalar yapmasına olanak sağlayacaktır.

Bu çalışmada, bireysel keman çalışmalarının verimli bir şekilde yürütülebilmesi için uygulanabilecek çalışma, yöntem ve tekniklerine ilişkin bir takım temel konular incelenerek, kemancıların söz konusu çalışmalarında daha verimli sonuçlar elde edebilmeleri için bazı ipuçları verilmeye çaba gösterilmiştir. Bu çalışma için yazılı kaynaklar ve gözlemlerden yararlanılmıştır.

İNCELEME

Bireysel keman çalışmalarında öncelikle bir çalışmanın genel yöntemlerinin hangi ilkelere dayanması gerektiğini ortaya koymak, daha sonra ise özel teknik çalışmalar için kullanılacak çalışma yöntemleri üzerinde durulması gerekir. Bu çalışmaların etkili ve verimli olabilmesi için çalışma sürecine yönelik olarak bazı koşulların sağlanması önem taşımaktadır. Bir kemancının performansını yüksek düzeyde tutabilmesi için gündelik çalışmalarını hangi ölçütlere dayandıracağını saptaması ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurması kendisini geliştirmesi açısından önem taşımaktadır.

Gündelik çalışmalarda parmakların çabukluğunu arttıracak çalışmaların mutlaka yapılması gerekir. Bu çalışmalara yönelik alıştırma ve etüt seçilirken dikkat edilmesi gereken nokta, basitten zora doğru bir

²Cemalettin Göbelez, *Çalgılar Dünyasında Keman*, Lize Müzik Yayıncılık, İstanbul (1996), s.104

alıştırma ve etüt planlaması yapılmasıdır. Örneğin parmakların hızı ve akıcılığı için yapılacak bir çalışmaya doğrudan hızlı ve zor bir etüt ile başlanması, parmakların kasılmasına, hatta bu bir alışkanlık haline gelirse, sürekli kasılmış parmaklarla çalışma sonucunu doğurabilir ve kasılmış parmaklarla da üst düzey bir tekniğe ulaşılması mümkün olmaz. Bu açıdan yapılacak bütün keman çalışmalarında el ve parmakların yumuşaklığının korunması başlıca koşul olmalıdır. Bu nedenle günlük çalışmalarda dahi, daha kolay alıştırma ve etütlerden, daha zorlarına doğru bir sıralama yapılması ve bu çalışmaların mümkün olduğu kadar çeşitlendirilmesi yararlı olur. Ancak teknik düzey yeterli ise Albert Markov'un System of Violin Playing Exercises'den 13 numaralı alıştırma gibi daha zorlayıcı alıştırmalar da başlangıç için seçilebilir. Teknik düzey yeterli bile olsa, yine de bu kolaydan zora doğru yöntemini uygulamak daha doğru olur.

Keman çalışırken bedensel yorgunluğun en az düzeyde tutulabilmesi için duruş ve tutuşlara, sağ ve sol elin kullanımına ilişkin kurallara sürekli olarak uyulmalıdır.³

XIII

Örnek-1 Albert Markov System of Violin Playing Exercises'den 13 numaralı alıştırmadan bir kısım.

Yay çalışmalarında da aynı şekilde planlanarak uygulanması gerekir. Çünkü bu çalışmalarda da sol el çalışmalarında karşılaşılan benzer nitelikteki problemlerle karşılaşılmaktadır. Aslında hızlı Detache, hızlı bir Spiccato tekniğinden daha güçtür. Bu açıdan hızlı Detache tekniğine önem verilmesi gerekir. Dolayısıyla hızlı Detache içeren etütlerin yanı sıra, eserlerin ilgili bölümleri de etüt olarak kullanılabilir. Bu hızlı Detache'lerde tel değişimleri

³Edip Günay/Alı Uçan. *Çevreden Evrene Keman Eğitimi Birinci Kitap*, Önder Matbaa, Ankara, (1980), s:11

yoğunsa ek bir güçlük ortaya çıkmaktadır.

Örnek-2 Jacob Dont Op. 35 2 numaralı Etüt'den bir kısım

Örnek-3 Antonio Vivaldi op.8 La Primavera (İlkbahar) birinci bölümden bir kısım

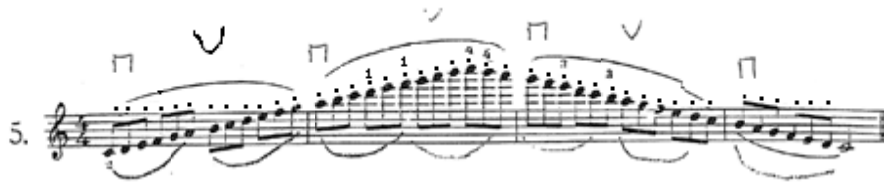
Staccato, bağlı Staccato, Spiccato ve Detache gibi teknikler doğal olarak ayrıca çalışılmalıdır. Ancak bu teknikler bir arada kullanıldığında anlık bir şekilde bir teknikten, başka bir tekniğe geçilebilmekte, bu da çok hızlı tepkide bulunulmasını gerektirmektedir. Birçok eser ve etütte böyle bir durum söz konusu olduğundan, bu güçlüklerin daha kısa sürede aşılabilmesi için ayrıca bu güçlüklerle yönelik çalışmaların da yapılması yarar sağlar.

Kemancıların çoğu Staccato tekniğinin öğrenilemeyen veya sonradan kazanılan, doğal bir yetenek olduğunu düşünmektedir. Gerçektir ki; pek çok kemancı doğal bir staccato tekniğine sahiptir. Ancak Harold Berkley'e göre bu kanı pek çok kez çürütülmüştür. Her kemancı sabır ve dikkatli çalışma sayesinde Staccato tekniğine hakim olabilir.¹

Aynı yönde çekerek veya iterek yapılan hızlı Staccato'lar teknik açıdan güçtür. Bu teknikleri içeren konçerto, parça veya etütleri çalışırken dikkat edilmesi gereken nokta, ağır tempolarda eşit yay basıncı ve eşit yay

¹Harold Berkley: *The Modern Technique of Violin Bowing*, G.Schirmer Inc., New York.(1943), s:30

uzunlukları kullanılmalıdır. Bu alıştırmalarda ritimdeki eşitliğin bozulmamasına dikkat edilmesi gerekir. Dolayısıyla bu teknikleri içeren etüt, parça ve konçertolar için bir ön hazırlık olarak, önce gamlarda, aşağıdaki örnekte verilen bağ çalışmaları uygulanabilir. Aşağıdaki örnekte verilen veya kemancıların kendilerinin saptayacağı bu tür çalışmalar yapılabilir.

Örnek-4

Yukarıdaki örnekte olduğu gibi Jacob Dont ve Pierre Rode gibi kemancı ve bestecilerin metotlarından da yararlanılarak bu teknikler açısından sağlam bir altyapı oluşturulması mümkün olabilir.

Staccato tekniğinde temel iki zorluk vardır. Biri Staccato hareketinin kendisidir. Diğer tel değişimleri ve sol el parmakları arasındaki koordinasyondur.⁴

Spiccato tekniğinde netliğe ve ses kalitesine önem vererek çalışılması gerekir. Bu sebepten dolayı eserlerde yer alan Spiccato'lar, özellikle ton üretimi açısından da ele alınabilir.

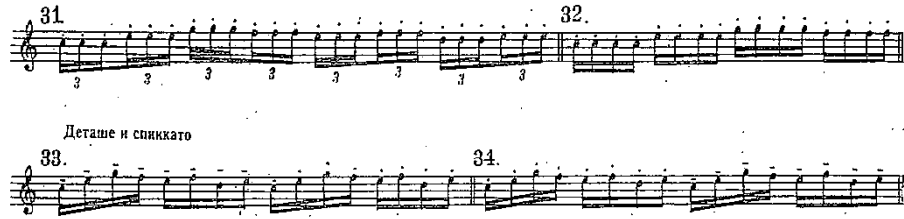
Spiccato tekniğinde ses kalitesini dinlemek ve elde edilebilecek en iyi sesi yakalamaya çalışmak gerekir. Çünkü iyi bir ses elde edebilmek için yayda ağırlık, hız, sürüş noktaları iyi dengelenmelidir²

Wolfgang Amadeus Mozart'ın 5 numaralı keman konçertosunun son bölümünde yer alan Spiccato'larda yayın dibine yakın kısımda uygulanması, keskinlik ve istenilen karakter açısından parlak ve yavaş bir Spiccato'ya, Niccolò Paganini'nin 5 numaralı kapisinde hızlı tempoda sıkça tel değişimleri içeren Spiccato'lar ise hızlı Spiccato'ya örnek verilebilir. Önemli olan nokta, kemancıların eserlerdeki Spiccato'nun karakterine uygun çalışmalar yapmasıdır.

⁴Ivan Galamian: *Principles of Violin Playing & Teaching*, Prentice-Hall, Inc.(1962) s: 79

²Feridun Büyükkaksoy: *Keman Öğretiminde İlkeler ve Yöntemler*, Armoni Yayınları, Ankara.(1997) s:52

Örneğin Rudolph Kreutzer 42 etütten 1 numaralı etüt için yazılmış Spiccato çalışma şekilleri, bu teknikte çeviklik kazanılması açısından günlük çalışmalarda kullanılabilir.

Örnek-5 Rudolph Kreutzer 42 Etüt'ten 1. Etüt için çalışma önerilerinden bir kısım

Ancak daha üst seviyelerdeki örneğin Henryk Wieniawski'nin 2 numaralı kaprisinde hızlı tempoda yer alan Spiccato'lar için, Jacob Dont op.35'den 20 numaralı etüt gibi sıkça tel değişimleri içeren Spiccato etütlerin çalışılması da gerekir.

Ricochet yay tekniği güç yay teknikleri arasında yer almaktadır. İyi bir Ricochet tekniği için, ardı ardına gelen notaların eşit bir şekilde ve iyi bir entonasyonla çalınabilmesi gerekir. Bu tekniğin geliştirilmesi için, yayın teller üzerine bırakılması sonucu oluşan sıçramayı eşit olarak bölümlenmek için çalışılmalıdır. Staccato tekniğinde olduğu gibi Ricochet tekniğinde de yayın kullanılan kısmı, yayın durumu ve kemancının yorumuna göre değişiklik göstermektedir. Çekerek Ricochet yapmak, iterek Ricochet yapmaktan daha kolaydır. Bu sebepten dolayı çalışmalar önce çekerek yapılmalı, sonra da iterek yapılmalıdır. Hızlı Ricochet'lerde yayın tellere yakın tutulması ve daha az yay kullanılması Ricochet'lerin rahat yapılabilmesine yardımcı olabilir.

Aşağıda yapılan üç şeyden biri sık sık Ricochet tekniğinde problemlere yol açabilir. Yayın çok sıkı tutulması, yayın zıplayışındaki doğal gerginlik dolayısıyla yayın doğal zıplama durumuna müdahale edilmesi¹

Örneğin Felix Mendelssohn op.64 mi minör keman konçertosunun kadansı, Niccolò Paganini'nin op.1'den 1.kapris gibi, Ricochet yay tekniğinin kullanıldığı eserleri çalışmaya başlamadan önce Charles.Dancla

¹Ivan Galamian. *Principles of Violin Playing & Teaching*, Prentice-Hall , İnc.(1962) , s.83

op.73 18 numaralı etüdünün allegro kısmındaki gibi etütlerden yararlanılması düşünülebilir.

Diğer yaylı çalgılarda olduğu gibi, kemanda da çift seslerde, teknik ve müzikal anlamda hâkimiyet kazanılması uzun dönemli çalışmalar sayesinde oluşacak bir kazanımdır. Çift seslere ilişkin çalışmalarda gamlar ve alıştırma temel alınabilir. Örneğin eserlerin çift ses içeren kısımları çalışılmaya başlanmadan önce Otakar Sevcik, Henry Schradieck parmak alıştırma metotlarındaki çift ses alıştırma, Jacob Dont op.35'den No:8, 12, 21 ve benzeri gibi etütler, çift seslerde daha üst seviyelere gelebilmek için uygun ve zevkli bir kaynak oluşturabilir. Çünkü yukarıda belirtilen örnekler parmakları çabuk ve eş zamanlı hareket etmeye yöneltecektir.

Teknik açıdan genellikle karşılaşılan iki temel sorun vardır. Tele basan iki parmakta oluşabilecek aşırı bir baskı ve gerginlik, hem entonasyon, hem de parmakların akıcı bir şekilde hareket edebilmesi açısından engel teşkil edebilir.⁵

Çalışmalarda kısa süreli de olsa, onlu gam alıştırma yapılması, el ve parmakların bu tekniğe yatkınlığının artmasına yardımcı olabilir. Özellikle elleri küçük olan bir kemancı için onlulardaki güçlüklerin ayrıca göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Onluları çalarken parmaklar arasındaki mesafe değişmektedir. Onlularda karşılaşılan problemler için aşağıdaki noktaların alınması gerekir.

Tiz sesteki parmak pes teldeki parmağa göre daha kısa hareket ettiğinin bilinmesi gerekir. Her iki parmağı birlikte tellere basmak, ancak yayı sadece bir telde kullanmak, her notada temiz bir entonasyon sağlanabilmesi için yararlı olabilir.

Genel anlamda çift sesler çalışırken pozisyonun yüksekliği ve aralıkların genişliği entonasyon problemlerini beraberinde getirmektedir. Alıştırma yapılmadan çalınacak çift sesler, bozuk entonasyona sebep olacağı gibi aynı zamanda elde ve bilekte kasılmalara ve yanlış hareket sonucu oluşacak kramplara sebep olacaktır. Bu gibi sorunların çalışmalarda giderilmesi için gamlar üzerinde üçlü, tam beşli, altılı, oktav ve onlu çalışmaları yapılmalıdır. Bu çalışmalar yapılırken parmaklar çift ses basarken yay sadece alt veya üst ses için kullanılabilir ve böylece parmaklar tuşe üzerindeki yerlerini daha sağlıklı bir şekilde öğrenilebilir ve entonasyon

⁵Feridun Büyükaksoy: *Keman Öğretiminde İlkeler ve Yöntemler*, Armoni Yayınları, Ankara.(1997).s13

problemlerinin önüne geçilebilir.

Oktavlar ve onlular çalışılırken parmakları tel üzerine yerleştirip önce tiz, sonra pes sesi ayrı ayrı çalmak entonasyon problemini gidermek için iyi bir alıştırma olmasının yanı sıra, bu çift sesler çalışılırken özellikle onlular da eli daha yükseğe yerleştirmek ve birinci parmağı geriye doğru çekmek bileğin yumuşaklığını sağlamak koşuluyla sağlıklı bir çift ses çalışılmasına olanak sağlayacaktır.¹

Akor çalışmaları çift ses çalışmaları gibi uygulanmalı, ancak yay hareketlerindeki farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır. Akor çalınırken yay önce ilk iki ses, daha sonra üst iki ses çalınarak kırılmalıdır.(4 sesli akorlar için)3 sesli akorlar çalınırken eğer notada farklı şekilde belirtilmemiş ise orta ses ortak tutulur, yay önce birinci ve ikinci sese, daha sonrada 2. ve 3. sese çevrilir. Akorlar yoğun olarak Johann Sebastian Bach ve Eugene Ysaye'nin solo sonatları ve partitolarında göze çarpmaktadır. Bu sonatların ve partitoların bazı bölümlerinde akor çalışmaları farklılıklar göseterebilir. Örneğin Johann Sebastian Bach 1. Sonat'ın Fuga bölümünde gelen üç sesli akorların kırılmadan bir seferde çalınması gerekmektedir. Bu akorların çalınmasını kolaylaştırmak için yay tuşe üzerinde akorun orta sesinin bulunduğu tel üzerine yoğunlaşarak elde edilebilir. Bu çalışma yapılırken yay dip ile orta kısım arasında kullanılmalıdır. Ayrıca yaydan önce parmakların tellere yerleştirilmesine önem verilmelidir. Örneğin Jacob Dont op.35'den Prelude gibi etütler Johann Sebastian Bach solo sonatlar için iyi bir hazırlık çalışması olabilir.

SONUÇ

Herhangi bir keman eseri icra edilirken karşılaşılan yay çeşitleri ve sağ el tekniklerinin geliştirilebilmesi için öncelikli olarak düzenli çalışmanın yanında, icrayı kolaylaştıracak çeşitli yöntemlerinde bilinmesi gerekmektedir.

Bir kemancı için günlük çalışmalarda dikkat etmesi gereken önemli noktalar bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir;

* Çalışmalarda öncelikle gamlardan ve alıştırmalardan başlanması ve kolaydan zora doğru bir plan dahilinde çalışılmasına önem vermek,

* Eseri baştan sona defalarca çalmak yerine zor olan kısımları üzerine çalışmalar yapmak,

¹Feridun Büyükaksoy: *Keman Öğretiminde İlkeler ve Yöntemler*, Armoni Yayınları, Ankara.(1997) s.13

* Zor olan kısımlarda karşılaşılan sol el ve sağ el açısından hız gerektiren pasajlar için değişik metotlardan uygun çalışmaların seçilmesi ve çalışılması,

* Hangi eser çalışılırsa çalışılsın, zor pasajların kesinlikle yavaş tempoda çalışılması, yavaş tempoda çözülmemiş olan bir pasajın kesinlikle hızlı tempoda ve parmakların durumuna dikkat ederek çalışılması.

Bu makalede önerilen çalışmalar, çalışma sürelerine ve icracının bu konulara verdiği öneme göre değişiklik gösterebilir. Bu sebepten dolayı bu çalışmada verilen örnekler dışında seviyeye uygun başka metotlardan da yararlanılabilir. Keman çalışmalarında, uygulanabilecek teknik yöntemlerin doğru bir şekilde uygulanmasına dikkat edilmesi ve doğru çalışma yöntemlerinden yararlanılması gerekir.

KAYNAKÇA

- Büyükaksoy, Feridun: *Keman Öğretiminde İlkeler ve Yöntemler*, Armoni Yayınları, Ankara,(1997)
Berkley, Harold: *The Modern Technique of Violin Bowing*, G.Schimer Inc. , New York(1943)
Galamin, Ivan: *Principles of Violin Playing & Teaching*, Prentice-Hall , Inc. (1962)
Göbelez, Cemalettin: *Çalgılar Dünyasında Keman*, Ligt Müzikevi Yayınları, İstanbul. (1996)
Günay, Edip/Uçan Ali: *Çevreden Evrene Keman Eğitimi Birinci Kitap*, Önder Matbaa, Ankara.(1980)